HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ושוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט האי אלמנה היכי דמי אילימא דקדשה אביה מי מצי מזבין לה הא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות א) אלא לאו ב)דקדיש איהי נפשה וקא קרי לה אלמנה ג)אמר רב עמרם אמר ר' יצחק הכא בקידושי יעוד ואליבא דר' יוסי בר' יהודה ד)דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו: איתמר מת ונפלה לפני אחיו ליבום אמר רב הונא אמר רב ה)ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו כיצד עשה בה מאמר צריכה גט וצריכה חליצה וצריכה מיאון צריכה גט שמא נתרצה האב בקידושי שני צריכה חליצה שמא נתרצה האב בקידושי ראשון צריכה מיאון שמא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה לא עשה בה מאמר אינה צריכה אלא חליצה בלבד מאי אמרת תיבעי נמי מיאון שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה הכל יודעים אחות חלוצה דרבנן ו)דאמר ריש לקיש כאן שנה רבי [א]אחות גרושה מדאורייתא [ב]אחות חלוצה מדברי סופרים [ג]הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב ליה לחבריה אמר מיקדשא ז)לי ברתיך לברי אמר רבינא אפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב

שמא

ושוין שמוכרה אלמנה כו'. הואיל ויש לו בה קידושין אע"פ שהן בעבירה דקידושין תופסין בחייבי לאוין: **אילימא דקדשה אביה.** לאותו שנתאלמנה הימנו לפני מכירה זו: **בקידושי יעוד.** שנתאלמנה מקידושי יעוד. וא"ת הלא ע"י אביה באו לה והוה ליה מוכר לאישות ושוב אינו מוכרה לשפחות הא ח) מתני' אליבא דרבי יוסי דאמר מעות הראשונות שמקבל על המכירה לאו לקידושין ניתנו אלא לשפחות ויעוד שתופס בה מחמת שפוחת פרוטות פעולה שיש לו עליה הוא בא ולא ע"י אביה באו לה דלהוי הך מכירה בתרייתא שפחות בתר אישות: **איתמר מת.** זה שקדשה שלא לדעת אביה: **ממאנת למאמרו.** צריכה מיאון עם גט המוטל עליה אם עשה בה מאמר אותו הגט מצריכה להיות עמו מיאון: **ואינה ממאנת לזיקתו.** אבל אם לא עשה בה מאמר דאין עליה גט אלא חליצה לזיקתו אותה חליצה אינה זוקקתה להיות ממאנת עם החליצה והשתא מפרש למילתא ואזיל: **כיצד עשה בה מאמר.** דקי"ל ביבמות (דף נ.) דהעושה מאמר ביבמתו ובא לפוטרה בלא כניסה צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו. וזו שקדשה שלא לדעת אביה ט) אף צריכה מיאון עמהם שמא לא נתרצה האב לא בשל ראשון ולא בשל שני ולא היתה צריכה לא גט ולא חליצה והרואה שהצרכנוה גט אומר שהקידושין קידושין גמורים הן ואין קידושין תופסין לו באחותה. וקשיא לי למה לי שמא לא נתרצה האב בקידושי ראשון אפילו נתרצה בשל ראשון ובשל שני לא נתרצה אין זה גט וכיון דאין כאן גט תפסי קידושין באחותה דקידושין תופסין באחות חלוצה כדלקמיה והרואה שהצריכוה גט אומר דגט גמור הוא וקידושין אין תופסין באחותה י) וצריכה מיאון ואומר אני שמא לא נתרצה בקידושי ראשון כדי כ) נסבה: **הכל יודעים.** שאפילו אם חליצה זו חליצה גמורה קידושין תופסין באחותה שאחות חלוצה אינה אסורה אלא מדברי סופרים: **כאן שנה רבי.** ביבמות שנינו החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת המגרש אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה דהויא לה אחות גרושתו שהיא ערוה לו בחייה ועל משנה זו אמר ריש לקיש כאן שנה לנו רבי ממשנה זו אנו למדים דאחות גרושה הויא ערוה מן התורה אבל אחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים: **תותי ציפי.** תחת אילני לפלפה שהוא מין ערבה. לשון אחר מחללות נתונות ע"ג זיזין הבולטין ברה"ר לשבת תחתיהן מפני החמה: **ברתך לברי.** בתך לבני: **אפילו למ"ד.** דבת שנתקדשה שלא לדעת אביה ל) שמא נתרצה האב אמרינן:

שמא

אלא לאו דקידשה איהי נפשה וקרי לה אלמנה. אלמא בעי גט או מיאון דאי לאו הכי לא קרי לה אלמנה וקשה לעולא דאמר אפי' מיאון לא צריכה וא"ת אמאי לא משני דמיירי כששידכו להכי קרי לה אלמנה וי"ל כיון דשידך היינו כמו שקידשה אביה[א] וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה ומי מצי מזבין לה והא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אבל אליבא דשמואל ניחא דמוקי לה בלא שידכו וקרי לה אלמנה משום דבעי מיאון אלא לעולא קשיא וא"ת ומגרושה לכהן הדיוט נמי תיקשי אפי' לרב ושמואל דהיכי משכחת לה גרושה לכהן הדיוט אי מיירי בשידכו מי מצי מזבן לה הא אין אדם מזבן כו' ואי מיירי בלא שידכו הא לא בעיא אלא מיאון והיכי קרי לה גרושה הא אינה אסורה לכהן וי"ל דלעולם מיירי בלא שידכו ומיירי שכך אירע שלא מיאנה אלא גירשה דאמת הוא שנפסלת לכהן באותו גט כיתומה שהשיאוה אחיה ואמה דאם מיאנה לא נפסלה לכהן ואם גרשה פסלה מן הכהונה מ) אבל ודאי פשיטא דלא בעי אלא מיאון[ב]:

צריכה מיאון שמא לא נתרצה לא לראשון ולא לשני. פירש הקונטרס שמא לא נתרצה לראשון כדי נסבה דאפילו נתרצה לראשון ולא נתרצה לשני[ג] קידושין תופסין באחותה דאחות חלוצתו דרבנן כדאמרינן בסמוך והם יאמרו דלא תפסי בה קידושין ויתירו אשת איש לעלמא בלא גט ורבינו שמשון מקוצי אומר דהא נמי כדי נסבה דאפילו נתרצה לראשון ולשני איכא למיחש להא שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה והרי הן תופסין באחותה מן התורה דאי משום נתרצה בקידושי ראשון אחות חלוצה אינה אלא מדרבנן ואי משום מאמר של שני הא נמי אינו אלא מדרבנן דמאמר ביבמה אינו דאורייתא וא"כ איכא למיחש לשמא יאמרו דאין קידושין תופסין באחותה משום הגט ולכך הצריכו מיאון[ד] וא"ת א"כ אמאי נקט לא נתרצה כלל ופר"י דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא נתרצה לראשון דבעי מיאון לפי דכיון דנתרצה לראשון מעתה בין נתרצה לשני בין לא נתרצה איכא למיחש לשמא יאמרו אין קידושין תופסין משום הגט ופשיטא דתופסין דאי לא נתרצה לשני אינה אלא אחות חלוצתו ואחות חלוצתו דרבנן ואפי' נתרצה לשני נמי אין המאמר שעשה השני אלא מדרבנן אלא אפי' אמרת לא נתרצה לראשון דאז אם נתרצה לשני אין קידושין תופסין באחותה שהרי קידושי שני הוו קידושין גמורין אפ"ה איכא למיחש דשמא לא נתרצה אף לשני ואז קידושין תופסין באחותה ויאמרו דאין כו' ולהכי נקט לא נתרצה בשניהם וא"ת למה לי מיאון כיון דצריכה חליצה א"כ חיישינן שמא נתרצה לראשון וא"כ אפילו נתרצה נמי לשני קידושין תופסין באחותה כדפרישית דאחות חלוצתו דרבנן ואי משום מאמר השני אינו אלא מדרבנן וא"כ איך יטעו לומר אין קידושין תופסין באחותה ומיאון למה לי וי"ל דאי לא בעינן מיאון איכא למיחש שמא יאמרו חליצה אינה הוכחה כי יעלה על דעת בני אדם לומר שכך האמת שנתרצה לשני ולא לראשון שהרי הראשון עשה שלא כהוגן שקדשה שלא לדעת אביה והילכך איכא למימר דלא נתרצה לו אבל השני שלא עשה כל כך שלא כהוגן כמו הראשון שהשני היה סבור שהיתה זקוקה לו והילכך איכא למימר שנתרצה לשני ומה שהצריכוה חליצה אינו אלא לרווחא דמילתא משום בני אדם שאינם בעלי סברא ויעלה על דעתם שנתרצה לראשון לכך הצריכוה מיאון להודיעם שאנו מסופקים דשמא אינה אשתו של שני וקידושין תופסין באחותה[ה]:

הכל יודעים אחות חלוצה דרבנן דאמר ריש לקיש כאן שנה רבי אחות חלוצה דרבנן. ששנינו ביבמות (דף מא.) החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום דהוה ליה אחות גרושתו שהיא ערוה לו בחייה ועל משנה זו קאמר ריש לקיש כאן שנה רבי כו' וא"ת כי לא עשה בה מאמר נמי תבעי מיאון דניחוש שמא יאמרו אין קידושין תופסין באביו או בבן אחיו כי יאמרו שנתרצה לראשון והויא כלתו של אב או דודתו של בן והיה לנו להצריכה מיאון להודיע שלא נתרצה אף לראשון וקידושי דאב או קידושין דבן תופסין בה וי"ל דמילתא דלא שכיחא היא שיקדשנה האב מאחר שהיה לה שום עסק עם בנו שאין אדם רגיל אצל כלתו להיות לבו עליה לקדשה אפי' היתה מותרת לו כי האי דלא נתרצה לא לזה ולא לזה לפי שכלתו אסורה לו אפי' אחר מיתה אבל אחות אשתו המותרת לאחר מיתה דעתו עליה ורגיל אצלה ולכך עשו חכמים תקנה בדבר שמא יארע שיקדשנה:

בפירוש

מסורת הש"ס

א) [לעיל יח ע"א], ב) [בכת"י: דקדשה], ג) [לעיל יח:], ד) לעיל יט., ה) יבמות יג. קז., ו) יבמות מא., ז) ["לי" ליתא בכת"י], ח) [בדפו"ר: מתניתא, וכצ"ל], ט) [בדפו"ר וברש"י שברי"ף: צריכה אף], י) [בתוס' רי"ד מצטט: והלכך צריכה מיאון. וברש"י שברי"ף: והרואה שמצריכין לה גט יאמר אחות גרושה היא ואין קידושין תופסין בה], כ) [ברש"י שברי"ף: לרווחא דמילתא נקטיה], ל) [ברש"י שברי"ף: חוששין שמא נתרצה האב], מ) [יבמות קח ע"א], נ) [נדצ"ל ונשא אחיו את אחותה ומת],

◆

מוסף תוספות

א. דכיון דצריכה גט שמא נתרצה האב הוי כאילו קידשה ושוב אינו מוכרה לשפחות אחר אישות. תוס' הרא"ש. ב. ומשו"ה יכול האב למכרה דכיון דהוה סגי לה במיאון לא קרינא בה לשפחות אחר אישות. שם. ג. דקטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר שלא מדעת אביה כדאיתא לעיל [מד.]. רשב"א. ד. אלא להכי נקט [רש"י] נתרצה בראשון ולא בשני דבכה"ג אפי' גט מדרבנן לא הוה. תוס' הרא"ש. ה. והשתא נ"ל דדוקא נקט שמא לא נתרצה בקדושי ראשון ומשום הכי בעיא מיאון דאי ודאי נתרצה בקדושי ראשון סגי בחליצה להוכיח דלאו גט גמור הוא אלא משום דאיכא למימר שמא לא נתרצה בקדושי ראשון ויטעו לומר שנתרצה בקדושי שני וגט [עיקר] וחליצה דרבנן לכך בעיא מיאון. גליון תוס' טוך. וכע"ז בשלנ"ל. א"נ משום דקא חייש דלימרו אינשי לא נתרצה בקדושי ראשון ובקדושי שני נתרצה וכו'.

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל"ט סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סי' טו סעי' כו:

נז ב מיי' פ"א מהל' יבום הלי"ג סמג עשין נב ולאוין קי טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ג:

נח ג מיי' פ"ג מהל' אישות הלט"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לה סעי' ג ה:

◆

מוסף רש"י

ושוין שמוכרה אלמנה. כשהיא אלמנה לכהן גדול. **וקידושין תופסין** לו בה דקידושין תופסין בחייבי לאוין (לעיל יח:). **אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות.** קיבל קידושין וחזרה אליו שנתארמלה אין חוזר ומוכרה לשפחות (לעיל יח.). **דקדיש איהי נפשה.** שלא ע"י אביה ונתארמלה הימנו (לעיל יח:). **הכא בקידושי יעוד.** שנתארמלה מקידושי יעוד, והאי דהדר מצי לזבונה ולא קרי ליה לשפחות אחר אישות, אליבא דר' יוסי בר' יהודה היא דאמר מעות הראשונות של מקנתה לאו לקידושין ניתנו. וכי מייעד לה, בעבדות שיש לו עליה מייעד לה, ואין קידושין אלו ע"י האב, וגזירת הכתוב היא שיהיו קידושין, הילכך הדר מצי לזבונה (שם). **כאן שנה רבי.** במשנה זו למדנו רבי (יבמות מ: מד.).

◆

תוס' ר"י הזקן

מת. זה שקדש קטנה שיש לה אב שלא לדעת האב. בקדושי שני. ולא בקדושי ראשון ונמצא שקדושי ראשון אינן כלום וקדושי שני קדושין ומשום הכי צריך גט. בקדושי ראשון. והויא זקוקה ולא אכפת לן אם נתרצה במאמר שני אם לאו. אין קדושין תופסין. שהרי אחותה גירש בגט ונמצא שזאת אחות גרושתו והיא ערוה עליו מן התורה. אחות חלוצתו שאסורה עליו אינו אלא מדרבנן ומדאורייתא שריא ליה הילכך כ"ע מודו שאם קדשה צריכה גט. כאן שנה רבי. ביבמות פרק החולץ [מא, א] החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש אשתו ונשא ג) אחיו ומת פטורה מן החליצה ומן היבום ועליה אמר רבי שמעון בן לקיש כאן שנה רבי וכו'. ציפי. זיזין היוצאין מן הכותל. ברתיך. וקטנה או נערה היתה. נתרצה. גבי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה.